Innspill til **Planprogram kommunedelplan helse, omsorg og velferd.**

En kommunedelplan for helse, omsorg og velferd er et sentralt styringsverktøy for hele kommunens befolkning – også for barn, unge og deres foresatte. Selv om mange tiltak for barn og unge er forankret i oppvekstsektoren og andre planer, viser dagens utfordringsbilde at helse, omsorg og velferdspolitikken har avgjørende betydning for barns oppvekstvilkår, familiers mestring og forebygging av utenforskap.

Helsefremmende og forebyggende innsats for barn, unge og foreldre

Oppvekstprofilen og Ungdata-undersøkelsen for Sortland kommune viser at mange barn og unge opplever utfordringer knyttet til psykisk helse, trivsel, mestring og tilhørighet. Dette er et tydelig signal om at kommunen må styrke i sitt helsefremmende og forebyggende arbeid for å sikre gode oppvekstvilkår og bærekraftig samfunnsutvikling.

Forebygging som samfunnsøkonomisk nødvendighet

Dersom kommunen ikke lykkes med å gi barn og unge trygge og utviklingsfremmende oppvekstvilkår, vil konsekvensene være omfattende – både for den enkelte og for samfunnet. Sviktende psykisk helse, utenforskap, skolefrafall og redusert yrkesdeltakelse i ung alder øker risikoen for langvarig avhengighet av offentlige tjenester som helse- og omsorgstjenester, NAV-ytelser og barnevern. Dette medfører betydelige og varige samfunnsøkonomiske kostnader.

Forskning viser at hvert barn som faller varig utenfor utdanning og arbeidsliv representerer tap i form av:

- reduserte skatteinntekter
- økte utgifter til trygd, helsetjenester og sosiale tjenester
- økt belastning på spesialiserte og kostnadskrevende tjenester over tid

Forebyggende og tidlig innsats er langt mer kostnadseffektivt enn reparerende tiltak senere i livsløpet.

Helsefremmende og forebyggende arbeid rettet mot barn, unge og foreldre må betraktes som en investering i framtidige robuste voksne som:

- fullfører utdanning
- deltar i arbeidslivet
- bidrar sosialt og økonomisk til fellesskapet
- har mindre behov for omfattende helse- og omsorgstjenester

For Sortland kommune, som står overfor demografiske og økonomiske utfordringer, er det avgjørende å styrke innsatsen tidlig for å redusere framtidig press på kommunens tjenester.

Foreldre er en avgjørende ressurs i barns liv. Tidlig og tilgjengelig støtte til foreldre bidrar til bedre oppvekstsvilkår, økt mestring og redusert risiko for at utfordringer utvikler seg til alvorlige og kostnadskrevende problemer.

Med bakgrunn i dokumenterte utfordringer i barne- og ungdomsbefolkningen, er det avgjørende at Sortland kommune har søkelys på helsefremmende og forebyggende innsats for barn, unge og deres foresatt i utarbeidelse av ny helse- og omsorgsplanen. Tenker derfor at helsefremming og forebygging for disse bør inn som eget team i planen.

Det er ikke bare et helse- og oppvekstpolitisk ansvar, men en nødvendig strategi for å:

- sikre gode livsvilkår for barn og unge
- redusere framtidige samfunnsøkonomiske kostnader
- bygge et bærekraftig og inkluderende lokalsamfunn

Viser ellers til **Stortingsmelding 28: Tro på fremtida – uansett bakgrunn**:

> *Barn og unge er den viktigste ressursen vi har for framtida. Regjeringen er opptatt av at innsatsen må komme tidlig, slik at vi i størst mulig grad unngår at barn og unge faller utenfor samfunnet. Tidlig innsats gir det beste utgangspunktet for å lykkes, og for å unngå store kostnader for å rette opp kursen senere i livet. Dette arbeidet krever noe av oss alle – som myndigheter, men også som foreldre, naboer og lokalsamfunn.*

Sortland, 10.04.26

Helèn Bye
Ledende helsesykepleier
Sortland helsestasjon